

VČASIH IMA ČAS
BARVO PŠENICE

Včasih pride mož z nasmehom polnim belega cvetja,
včasih pride mož svetel v bremenu sodobnosti, v Guttenbergu,
včasih pride z izvotlenim imenom in čudovitim odpuščanjem,
včasih se prikaže iz stenske ure in tihobno zaihti.

V svetlobo predpisana pesem se včasih utrne v veselje,
drugič se v svetlobo predpisana pesem vda melanholiji.
Včasih se pesem zastre v svoje nasprotje, iz zmage v beg.

Včasih odide žena iz pekla v pekel in vsem ljudem umre.
Včasih odide v grom in v pošasti, celo v streljanje.
Včasih odide nazaj v oči in se vrne polepšana, lepa kot vino.
Včasih žena, ko odide, zapusti svoje toplo ime bolečini.

Spomini pridejo včasih prezgodaj ubijati, prezgodaj poljubovat,
včasih se zaženejo v leoparda, ki med bogovi poseblja glasbo,
včasih pa se razbijejo v tisoč drobnih lučk in so vrh praznika.

Včasih se smejejo že med porodnim viharjem,
včasih se smejejo šele tretji dan, včasih šele starci,
včasih se smejejo pota otrok, včasih pota joka.
Včasih se otroci smejejo, ko zidajo visoko kulturo.
Včasih se otroci smejejo prav notri v centru svetlobe sveta.

Ivanka
Hergold

Vojaka

Otroci so počenili v mokro travo pod robom, vstajali so in cepetali z nogami, ker jih je tu zeblo: rob je bil tako napojen z vodo, da se je s strme zemlje in korenin venomer cedilo; na tej ozki, pod rob stisnjeni slepi cesti je bilo še sredi belega dne mračno, ker so na robu rasle akacije, s spodnje strani ceste pa so se tja stegovale košate veje starih jamov.

Otroci so bili neenake starosti, nobeden pa ni imel več kot sedem let, vsak je nosil svetel, pisan predpasnik z dragoceno brkato veverico ali zajcem na majhnem žepku, vsak je v roki

čvrsto držal polno krušno vrečko, ker sta jih vojaka odpeljala prej, ko se je v vrtcu začela malica.

Čeprav jih je zeblo, se nobeden ni upal v avtobus, kjer so bili pustili jopice in puloverje. Avtobus, s katerim so se pripeljali, je stal na skrajnem robu ceste; vrata so bila spredaj in zadaj na široko odprta in spredaj in zadaj je sedel na stopnički po en vojak z naperjeno brzostrelko. Vojaka sta bila tako še kar na suhem in tudi bolje oblečena, zato jima ni niti na misel prišlo, da otroke tako grozno zebe. Vojaka sta se sama sebi zdela čudna: na stopnički z naperjeno brzostrelko! Ko bi kratko malo streljala, kakor sta tudi dobila povelje! Zdaj sta pa čepela vsak na svoji stopnički in se delala, kakor da otroke samo stražita!

Niti najpogumnejši otrok si ni upal vprašati: Stric, kaj pa zdaj? Ali: Stric, mi bi radi šli domov. Ali: Stric, zebe nas, po jopice bi šli v avtobus.

Ne, tudi cepetanje ni prida pomagalo, utrudili so se in nazadnje posedli kar v mokroto na cesti.

Vojaka sta gledala akacije na robu ali pa sta spustila oči nekoliko niže, tja, kjer je z rumenkastih korenin kapljala ravno tako rumenkasta voda. Ni bilo videti, da ju posebej skrbi, da bi kak otrok stekel proč, le redko sta jih oplazila s pogledom, saj bi navsezadnje prej čula, če bi kdo stekel naprej po mokrih tleh, začofotalo bi, poleg tega ni bilo kam bežati, slepa cesta se je nekaj metrov naprej končala.

Otroci tudi govorili niso, ker so nekako vedeli, da tega vojaka ne bi marala. Čudno pa je le bilo, da se noben otrok ni spomnil, da bi odvezal vrečko z malico, ker so jih odpeljali sem zjutraj, zdaj pa se je že delal večer.

Čas se je počasi stegoval naprej, v njem sta se vojaka tu in tam nestrpnostno zganila.

Tisti vojak, ki je sedel na stopnički ob zadnjih vratih avtobusa, je odprl usta in izpljunil žvečilni gumi in se tako očitno zazijal v najbližjega otroka, da si je ta položil malico na kolena, vrh malice zložil smešna, belo uokvirjena očala, nanje pa rahlo položil glavo, tako da je imel vojaka na očeh.

»Kako ti je ime?« je nenadoma vprašal vojak in se takoj zavedel pa se posramoval svojega vprašanja, saj ni mogel pričakovati, da bo takle otrok znal njegov jezik. Otrok ga je strmo gledal nekaj trenutkov, nato je previdno vstal, se malo zagugal, naredil nekaj korakov proti avtobusu in odločno pomolil vojaku roko, s katere je bingljala njegova malica.

Vojak je potežkal zavojček s takim zamišljenim obrazom, da se je videlo, kako zares ne ve, kaj in zakaj to počne, dolgo gledal beli, rožasti prtiček, v katerega sta bila zavita dva namazana kruhka, tudi kruh je malo ogledoval in ga obvohal, nato pa se je hitro in sitno zagrizel vanj, tako pogoltno, da je pri tem obračal oči in se mu je kolcalo.

Otroci so ga gledali, cukali drug drugega in si šepetali: »Vojak je lačen.« To, da je vojak vzel njihovo malico, prosil sicer ni zanjo, to ne, kar vzel jo je, ko mu jo je Andrejček dal, jih je malo opogumilo, stisnili so se skupaj in se sproščeno tresli kot zelo mlade živali. Zdaj so kar glasno šklepetali z zobmi in začeli tiho cviliti.

Res niso vedeli, zakaj so tu, niti tega ne, kako dolgo bodo tu in kaj bo z njimi. Vse se je zgodilo tako na naglo, da niso imeli časa odrasle povprašati, niti približno niso vedeli, kaj je vojska. Sploh ne: bili so pri dopoldanskem počitku, ko so se oglasile sirene, zelo divje je tulilo, mogoče zato, ker je tulilo pač mnogo prepozno; otroci so se vsi hkrati zbudili in stekli proti oknom. Vzgojiteljice so se zbrale na kup, brezglavo tekale sem in tja, klicale nekoga po telefonu, zunaj pa so se že oglašali prvi streli, zato so vzgojiteljice vse hkrati stekle na cesto, da bi videle in vprašale, kako in kaj. Otroci so še videli vzgojiteljico Erno, ki je pokukala v sobo in rekla:

»Psst, otroci, kar mirni bodite, bomo precej prišle po vas.«

Pa se niso imele časa vrniti, zunaj jih je reka bežečih ljudi potegnila vase.

Otroci so se lovili med ležišči, začeli so se skrivati, privlekli iz omar vse igrače, se divjaško razigrali, razbili, če kaj ni šlo, kot so se bili namislili, nazadnje pa so se naveličali vseh iger in drug za drugim odcapljali proti oknom in čakali. Po tihih ulicah so končno prikorakali lepi vojaki v novih uniformah; otroci so stekli na ulico, kjer so jih vojaki zlahka polovili, od nekod pripeljali avtobus, stlačili otroke vanj ter jih zapeljali sem.

Zdaj so čepeli na kupu, tu, v mraku, in tiho cvilili. Njihovi utišani glasovi so se zatikali pod rob in jih je preglasila voda, ki je kapljala s korenin, a tudi tista, ki se je nabrala na travnati cesti in so v njej čepeli.

Vojaka jim nista nič rekla, le pogledala sta jih včasih, nevoljno in neprijazno. Eden od njiju je stopil v avtobus, zaprasketala je vžigalica, koj nato se je vojak prikazal ven s plinsko svetilko in jo postavil za hrbet otrok, ti so takoj potihnili in se stisnili še tesneje skupaj, le Andrejček, ki je bil dal vojaku malico, je sedel nekoliko vstran, tako da je bil le napol v senci.

Kazalo je, da bodo zdaj zdaj zadremali; tudi vojaka sta se bolj sproščeno naredila na stopnicah in žvečila vsak svoj žvečilni gumi.

Skozi veje, skozi debela se je začelo kazati živo, zvezdnato nebo; vojaka sta iz izkušnje vedela, da se zdaj nad robom dela plavkasta svetloba, da se tam zgoraj, z roba, začenja suha, prijetna ravnina z dolgimi ravnimi cestami, po katerih se bo mogoče čez uro, dve začela pomikati vojska, ki je bila zdaj še na delu v mestu. Dušilo ju je tukaj, od otrok je smrdelo, ker si nobeden ni upal na potrebo kam vstran, pa še mraziti ju je začelo, ker sta tičala vedno na istem mestu. Vstala bi lahko in malo zakročila naokoli, a sta bila kot prilepljena vsak na svoje mesto, niti pomislila nista, da bi se premaknila, le jezila sta se, ker sta bila izbrala tole mokro cesto. Od časa do časa je prvi vojak nagnil glavo k drugemu in rekel:

»Ali bi kar zdaj, kaj misliš?«

»Ne,« je takrat odgovoril drugi, »zdaj še ne.«

Otroci so ob njunem govorjenju glasno odprli oči in prisluhnili.

Ko bi vsaj začeli tekati naokoli, kričati in tarnati, tedaj bi vojaka že lahko izpolnila svojo nalogo!

Nato sta vojaka spet nekaj časa molčala in žvečila žvečilni gumi. Nato je drugi nagnil glavo k prvemu in rekel:

»Zdaj pa bi že bil čas, kaj rečeš?«

»Ne, zdaj še ne,« je rekel prvi in pljunil slino.

Andrej je komaj čakal, da se je glava enega izmed vojakov nagnila proti drugemu, tedaj se je zelo tiho presedel še dalje v temo, je že dosegel konec ceste in prve jelševе grme. Kriki so ga tiščali v grlu.

»Vojska se bo potem, ko bo opravila v mestu, umikala po cestah tam čez,« je rekel prvi vojak in z roko zamahnil proti robu.

»Peljala se bova tja k nji, ko bova začula motorje,« je rekel drugi. Po teh besedah sta bila dolgo tiho.

»Veš, kaj mislim?« je spet začel prvi.

»Vem,« je rekel drugi. »Nihče ne bo šel nazaj preverjat najinega dela...«

Spet sta se zagledala v ozke, zvezdnote špranje neba in sta bila vesela, da jima več ni treba govoriti.

Otroci so se naslonili drug na drugega in pozaprli oči.

Nenadoma je v grmičevju blizu počila veja. Vojaka sta samogibno pripravila brzostrelki. Zaslišala sta kratek šum, takoj zatem se je od tam oglasilo nenaravno tuljenje, zategnjeni, hripavi kriki. Odmev je kričanje, ki ga ni bilo mogoče pripisati otroku, ne odraslemu, sploh ne človeku, podeseterjal; za vsakim grmom, za vsakim drevesom so obupno zijala neznana usta.

Vojaka sta tedaj namerila na otroke in hkrati sprožila.

Mihael med računi in gozdovi

V vsiljivem in svetlem nastajanju so bile vrste ljudi za v službo podobne procesiji rosnih, okornih mravljic; šolarji so bili še mamini otroci, reka je bila še čista, ko so mrzli ogenjčki sijali na poti s svojo jasno močjo.

Na zidkih so se pretegovale črne, brkate muce, mežikale s sovjimi očmi, mirne in samozavestne, kot da ima vsaka v zvitem repku sedem zaresnih hudičkov.

In tako je korakal Mihael v službo nenavadno malodušen, pred železniškimi zapornicami se je ustavil, trdno prepričan, da se bo vrnil domov in si izmislil kak prepričljiv izgovor. Tudi tega dne bo moral sedeti v pisarni brez dela, brez svojega običajnega, konkretnega dela: novi šef davčne uprave je namreč pobral iz njegove omare in pisalne mize vse dotedanje Mihaelove zapiske, račune in kartotečne listke ter jih za svojo mizo natančno študiral. Mihaelu je napisal zamotan račun, češ, ukvarja se s tem, kar daj, medtem ko je Mihael vedel, da šefu in tudi nikomur drugemu rezultat ne bo koristil, da ga ne potrebuje in da bo ob dveh le površno preletel račun, nazadnje pa liste zmečkal s finim, nežnim gibom in jih v loku frnil v koš za smeti...